

Ekstrapost eller hvor rejste den lille nisse hen?

En lille nisse rejste med ekstra post fra land til land. Den gamle børnesang kendes vel af alle.

■ Af ingeniør Arne Rosenkvist

Figur 1. Postvognen.

Figur 2. Ekstrapostvogn.

Figur 3. Porten til "Det Røde Fort i Agra".

Til gengæld er der ikke så mange, der ved, hvad den ekstrapost, som den lille nisse rejste med, er for en størrelse!

I 1800-hundredtallet indførtes postruter i Danmark. Sydfra kom begrebet Diligencen. (Diligentia; Latin betyder: Punktlighed, men også flid, omsorg og agtpågivenhed). Diligencenavnet fulgte med italienerne over Atlanten til Amerika. Diligencen kom derimod til Danmark via Tyskland, hvor den på vejen gennem Europa blev til "Postvognen", og efterhånden som postvognen kom dagligt, blev kendt som "Dagvognen" (figur 1).

På postmuseet i Den Gamle By i Århus, kan man købe et kort, der viser postruterne i Danmark og Slesvig Holstein fra 1820. På dette kort kan man se, hvor postvognen kørte, og hvor der var Ekstrapost-ruter. Ekstrapostruterne var planlagte ruter i de tyndtbefolkede egne, hvor postvognen ikke

kørte fast eller dagligt, men hvor der var opstaldet skifteheste langs med ruten (figur 2). Man kørte så kun på bestilling, altså en forløber for telebus-ordningen.

Indførelsen af postvogne krævede veje og broer, der var farbare hele året. Dette satte skub i bygning af det overordnede danske vejnet. Postvognen og hovedvejsnettet var to sider af samme sag. Så i 1793-vejloven får vi planlagt det fremtidige danske hovedvejs- og postrutenet.

Men tilbage til vores "Lille nisse, der rejste". For hvor var det, han rejste hen i sin Ekstrapost? "Han kom til Stormogulen" og hvor er så det?

På figur 4 ser vi Taj Mahal, der blev bygget af stormogulen Shah Jahan i årene 1630-50 som gravmæle for sin yndlingshustru Taj Mahal (det betyder Slottets Pryd).

Det var altså Indien, vores lille nisse rejste til. For her herskede stormogulerne, indtil englænderne overtog styret af Indien i 1800-hundredtallet.

Når vi nu er kommet til Stormogulen for at beundre det underskønne Taj Mahal, der ligger i Agra syd for

New Delhi, skal vi også kaste et blik på Det Røde Fort, hvor stormogul Shah Jahan tilbragte sine sidste år.

Sønnen Aurangzeb havde lavet en paladsrevolution i år 1658. Stormogul Shah Jahan blev sat i husarrest i fortets harem, hvorfra der er udsigt til Taj Mahal. For at afbøde lidt på husarresten fik den detroniserede stormogul dog 365 konkubiner med i fangenskab, eller det var måske det, der var straffen.

Når vi forlader Det Røde Fort over vindebroen, så er der en lille vejteknisk detalje, vi skal se efter på sandstensfliserne, der ligger udenfor porten (figur 3).

Hvis man ser godt efter på billedet, kan man skimte, at der er hugget riller ca. 0,5 x 1 cm i de røde sandstensfliser foran porten. Det vi ser her, er en af verdens ældst kendte friktionsforanstaltninger til sikring af trafikikkerheden. Rillerne er her hugget for at øge friktionen, så elefanterne ikke skal gå på halen, når de kommer over vindebroen.

Punktlighed og trafikikkerhed har været kendetegnet for vejbygning til alle tider.

Figur 4. Taj Mahal.